

והנהרג הולך כנגדו ברשות הרבים.

אם נהרג ההרוג מפגיעת הסכין שבידו — אינו גולה עליו.

כי היות והנהרג, ההולך ברחוב, מבחין בהורג היוצא מן המבוי, ונוכח לדעת שההורג היוצא מהמבוי בקרן זוית אינו יכול לראותו, והוא עצמו יכול להשמר מהסכין, נחשב ההורג קרוב לאונס.⁽¹⁰⁾

“בלא איבה” — בא הכתוב למעט: פרט לשונא שאינו גולה, לפי שהוא בחזקת מזיד [ועיין ביאור הדבר לקמן ט ב.].⁽¹¹⁾

כי אף על פי שהיתה כוונתו להרוג מי שהוא, הרי הוא פטור על הריגתו, כי היות שהתכוון למעשה הריגה, הוא אינו גולה, לפי שאינו דומה לשוגג גמור שגולה, כי השוגג הגמור לא התכוון להריגה.⁽⁹⁾

תנו רבנן: כך יש לדרוש את פרשת ההורג בשוגג:

אמרה תורה [במדבר לה כב]: “ואם בפתע, בלא איבה, הדפו. או השליך עליו כל כלי, בלא צדיקה.” “אם בפתע” — בא הכתוב למעט: פרט אם יצא ההורג מהמבוי, ופנה לצאת לקרן זוית, לפינת הרחוב, וסכיניו בידו,

10. כך פירש הריטב"א בכוונת רש"י. אך רבינו חננאל והרמב"ם נקטו, שהפטור בקרן זוית הוא משום שהוא קרוב למזיד, היות שהיה לו לעיין כשהוא יוצא לקרן זוית וסכין בידו, אם אין אדם רץ כנגדו.

והכסף משנה הביא, שמקשים על כך: הרי בכבא קמא (כו ב) מבואר שלגבי נזיקין נחשב קרן זוית לאונס.

ובמשאת המלך חילק, שבנזיקין פוטרים את המזיק מפני פשיעת הנזיק שלא שמר על עצמו כשנכנס לקרן זוית. אך במיתה, אין פטור לרוצח מפני שהנהרג לא שמר על עצמו.

[ועיין אור שמח על אתר, שמדובר בנזיקין שהלך כדרכו, ולא היה לו להזהר בכדו של חבירו שהונח בקרן זוית שלא ברשות].

11. הרמב"ם (פ"ו ה"י) כתב ששונא שהרג בשגגה אינו גולה שנאמר והוא לא אויב לו.

ובערור לנר ביאר, שלא נקט את המיעוט של הגמרא “בלא איבה”, כיון שהתוס' כתבו שדבר זה מפורש בתורה, דכתיב “והוא לא שונא לו”, והוצרכה הגמרא למיעוט כיון שדורשים

וכיון שאין גולה כשהורגו במזיד, אף בקרוב למזיד אינו גולה, משום כוונת ההריגה שהיתה במעשיו. אך אם התכוון להכות עץ, והכה והרג אדם, אמרו בתוספתא (פ"ב ה"א) שגולה.

ועיין בחזון יחזקאל שהביא כן מהספרי (פרשת שופטים), אך ביאר לשונו, שבתחילה כוון ידו אל העץ, ונדחה ידו אל האדם, ובאופן זה גולה. והגמרא באה למעט אופן שכוון בטעות אל האדם, והוא קרוב למזיד.

9. הרמב"ם (פ"ו ה"י) נקט שהפטור בכל אלו הוא משום שהוא קרוב למזיד. ודקדק ונקט התכוון להרוג את זה והרג את זה, ומשמע אפילו כשטעה בין שני ישראלים, שלא הוזכר דין זה בגמרא. ומאידך השמיט את דין התכוון להרוג בהמה והרג אדם.

וביאר האחרונים, ששיטתו היא כמו שכתב (בפ"ד מרוצח ה"א) שהלכה כרבי שמעון שפוטרו ממיתה את המתכוון להרוג את זה והרג את זה, (שנחלקו בזה תנאים בסנהדרין עט א). ולכן הוצרך להשמיענו שפטור מגלות, ואינו נחשב שוגג משום שהוא קרוב למזיד. אך הגמרא השמיטה דין זה, כי לפי חכמים הוא חייב מיתה.